

AVGVSTINI BERONII

BONONIENSIS

IVRISCONSULTI CELEBERRIMI,
& in Gymnasio Bononiensi Iuris Pontificij
primarij Interpretis.

In primam partem Libri j. Decretalium
Commentarij.

HAC POSTREMA EDITIONE NON ABSQVE
SOLERTI LABORE REPVRGATI.

Omnibus cum in Scolis, tum in foro versantibus apprime, nedum
vtilis verum, & necessarij.

Cum Indice omnium materiarum locupletissimo.



VENETIIS. M D L X X X.

Apud Dominicum Nicolinum.

COLL. SOC. IESV SALM. EX DONO REGVM.

AMPLISSIMO CARDINALIVM COLLEGIO

Augustinus Beroius Iurifconsulti Bononiensis, S. D.



Cum statuissem iam tandem, Patres amplissimi, edere meos commentarios in libros Decretalium, quos publicè docēdo, magno labore magnisq; vigilijs cōfecissem: nihil prius cogitavi, quàm vt deligerem aliquem principem virū, qui cum sanctitate, omni virtute, & auctoritate præstaret, mihi videretur idoneus, cui potissimum dicarem, cuiusq; fidei committerem: illos quidem veram (nisi res me fallit) religionē continentēs, sed tamen aliquo patrocinio indigentes. Non sum enim ignarus, quàm facilè hoc genus scriptiōnis incurrat in sermones obtreptatorum. Scio item quanti referat, scriptiōnem ipsam ante, quàm exeat, eius, qui sanctitate, virtute, & auctoritate sit ornatus, grauissimo testimonio cōprobari. Quamobrem cum cœpissem hoc mecum cogitare, statim vos occurristis Patres ampliss. in quibus sine dubitatione summa hæc sint omnia, quorumq; & velim, & debeam, hoc meum opus, qualecunq; est, amplissimo nomini consecrare. Ac de sanctitate vestra, vnde omnes riuus veræ pietatis, & religionis in animos hominum, quasi ex quodam fonte fluunt, quæ sola reprimat omnis hæresis immanitatem, impiumq; ardorem restinguit, ne videar ineptus, nihil dicam: ne de virtute quidem, vnde summa etiam auctoritas quasi ex fonte deducitur: quæ tamen virtus ita nota est, vt eam si admirabilem dicam, non verear, ne videar assentari. Ego enim ita iudico (id quod verum est) vestrum esse paucos, vel potius nullos, quos non aliqua significatio virtutis per omnes honorum gradus ad summum, atq; amplissimum dignitatis locum extulerit. In quo nemo non videt clarissimè, quasi lumen aliquod elucere, iudicium, sapientiam, fœlicitatem Iulij III. Pontificis maximi: quibus ille quidem rebus non modo eos homines, qui nunc sunt, sed etiam omnem antiquitatis memoriam superauit: vt mirum non sit, hac ætate existere non solum Collegiū Cardinalium post hominum memoriam optimum, taliq; Pontifice dignissimum, verum etiam magnam copiam virorum, qui summa ope nitantur, vt in vita humana diuina studia colant. Solent enim plerunq; homines inspicere, tanquàm in speculum vitas Principum, atq; ex illis sumere exemplum sibi, seq; in eorum mores fingere, & formare. Itaq; & debeo, & volo, hosce meos, quicunq; sunt, labores vestro nomini inscriptos, & consecratos emittere. Quid enim eos magis quàm tanti nominis splendor illustret? Quid etiam magis conuenit, quàm vt ex opere, quod est à vobis confectum opus, vobis auctoribus reddatur, & opus res diuinas continens, rerum diuinarum Antistites patronos agnoscat? Quare hoc opus vestrum potius, quàm meum (vos enim ad bene viuendum illud, vnde hoc est, quasi signū aliquod sustulistis) supplex vobis do, dico: & simul vos oro, atq; obtestor, vt ipsum velit & probare, & quasi in clientelā vestram benignè, vt omnia soletis, accipere. Quo fiat, vt & vestri nominis splendore illustratum, & vestra sanctitate, virtute, auctoritate approbatum, non dubitet iam tandem in hominum manus peruenire. Valete.

Bononiæ Calendis April. M. D. L.

AVGVSTINI BERROI

IVRISCONSULTI BONONIENSIS,

In j. partem Libri Primi Decretalium Commentarij.

Rubrica, De Constitutionibus.

SUMMARIUM.

1. *Constitutio omnium est fundamentum.*
2. *Constitutiones tractantes de Fide Christiana, & Maiestate Divina sunt alijs digniores, & nobiliores.*
3. *Ius scriptum, et sic certius iure non scripto, antiquius non certius est proponendum.*
4. *Ius scriptum, in quo desinat a iure non scripto, & consuetudinario.*
5. *Scriptura quid certius, & clarior reddat.*
6. *Ius non scriptum, & consuetudinarium dicitur esse quid falli, & in facto consistere.*
7. *Ius non scriptum, & consuetudinarium redactum in scripturam non desinat esse ius non scriptum, et consuetudinarium.*
8. *Ius non scriptum quoadque ius scriptum dubium declarat.*
9. *Ratio debet clarior, & certior esse debet, regitur.*
10. *Probatio per scripturam potest fieri facilius, & ceterior, non tamen certior, & clarior.*
11. *Ius scriptum sive scriptura esse potest.*
12. *Ius scriptum, et sic nobilitate iure non scripto.*
13. *Nobilitas non ex antiquitate, sed ex dignitate perpenditur.*
14. *Ius imitatur legem, seu pro lege suscipitur, ergo ad aulicis, consuetudinis non est bona.*
15. *Iuris scripti, & consuetudinis eadem est virtus, & potentia.*
16. *Consuetudo plurimum temporum antequam ius scriptum conderetur.*
17. *Constitutio quid sit, & quomodo capiatur.*
18. *Iura, & edicta magistratum inferiorum a principe ius privato esse dicuntur.*
19. *Nigrum quandoque generat alacrum.*
20. *Dictio etiam, cum sit implicata, multa aliis verbis non expressis declinat.*
21. *Argumentum ab etymologia vocabuli in iure validum est, & quando non sit necessarium, neque procedat.*
22. *Statutum legati dicitur constitutum, & in provincia perpetuum esse potest.*
23. *Iura considerantia communem usum laevendi presuppunt significacionem vocabuli propriam in contrarium stare.*
24. *Glossa tantum est credendum, quantum verba sua exprimant.*
25. *Relatio semper ad proximitatem potius, quam ad remota est scienda.*
26. *Concilium generale a Papa auctoritatem recipit, et sine eius auctoritate congregari non potest.*
27. *Stricta, & large quid accipi, & utroque modo proprie, sicut sunt.*
28. *Lex, & constitutio principis omnibus communis esse debet, non autem contra certas personas.*
29. *Lex conveniens edictum, & gratiam certa persona ab auctoritatem habentibus potestatem legem condende in se valet, sed ab eius odio datur appellatio, & an verum sit in. 34. & que ad nome. 38.*
30. *Appellatio est opus officiorum releuacione.*
31. *Aliaque satis est, quod plurimum conueniat, secus est in diffini-*

32. *Constitutio quando proprie, & quando improprie dicatur constitutio.*
33. *Constitutio duplici respectu communis statuti dici potest.*
34. *Appellatio a grauatione legis particularis non datur.*
35. *Appellatio non datur a lege, statuto seu consuetudine communis utilitatem seu cunctis omnium, vel personarum continentibus.*
36. *Appellatio non datur a lege tributa etiam ad ius consuetudine, si lata sit a principe, vel ab alio superiori non recognoscere.*
37. *Appellatio datur a lege, vel statuto inferiorum superioris re cognoscentis si vel expresse, no tacite ad ius personarum particularis continent, data probatione solis.*
38. *Appellatio non datur a statuto, sine speciali, sine generalis ad ius priuata persona ex iustia causa labor, si cesset de iure veritas, vel per se iustus.*
39. *Ad imperatoris sententia dolere, & sine causa omnium dicitur ius conuenienter ad Papam appellatur.*
40. *Princeps, an de consilio suorum procerum consultationem cogitare debet.*
41. *Papa an possit ardua explicare sine consilio Cardinalium, & Concilio.*
42. *Argumentum a solis, & consuetis validum est.*
43. *Habens consuetudinem in exemptione sua officij nihil arduum absque eo exarere potest.*
44. *Ecclesia senatorem habet.*
45. *Papa sine consilio Cardinalium Papatus non renouatur, nisi causa erit non scandalosa.*
46. *Papa solus Cardinalium non deponit.*
47. *Ephesio decretalis, de creatum, seu constitucio, quando dicitur.*
48. *Papa nullius iudicio absque consensu Cardinalium se subdit.*
49. *Papa nihil facere, seu statuere potest, nisi per quod diuersa si Ecclesia statum turbetur.*
50. *Papa super quibus, nec disponere, nec dispensare potest.*
51. *Invisibile est potestas de iure publico introducta.*
52. *Papa in his, qua sunt de iure positiuo, potestatem, & absolutam potestatem habere dicitur.*
53. *Dicitio liberè, quid importet.*
54. *Ecclesia militaris est ad instar triumphantis.*
55. *Collegium Cardinalium sede vacante, in quod omnis potestas pontificia transit, Cardinales non creant.*
56. *Papa solus Cardinales ex causa deponit.*
57. *Papa solus ex causa Imperatorem deponere, & excommunicare potest.*
58. *Papa solus, & verbaliter, & realiter Episcopi officium deponit.*
59. *Constitutio prescripta contra potentiam Papae allegari non potest, quis salus ardua ea pedire possit.*
60. *Papa in iudicio non iuramento promittit sine consensu Cardinalium se Cardinales non creaturum, iuramentum, & promissionem seruare non tenetur.*
61. *Documentum contra utilitatem Ecclesie, & superioris auctoritatem non ligat.*

...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...

...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...

...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...

...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...

VIII.

VENET



...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...

...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...

...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...

...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...
...etiam in illis locis ubi non sunt ...

AVGVSTINI BERONII

BONONIENSIS

IVRISCONSULTI CELEBERRIMI,

& in Gymnasio Bononiensi Iuris Pontificij
primarij Interpretis.

In ij. Partem Libri Primi Decretalium

Commentarij.

HAC POSTREMA EDITIONE NON ABSQVE

SOLERTI LABORE REPVRGATI

Omnibus cum in Scolis, tum in foro versantibus apprime, nedum
vtilis verum & necessarij.

Cum Indice omnium materiarum locupletissimo.



VENETIIS, Apud Dominicum Nicolinum.

M D L X X V I I I.

AUGUSTINI BERONI

IVRISCONSULTI BONONIENSIS,

In ij. partem Libri Primi Decretalium Commentarij.

Rub. de Offi. & potesta. iud. dele.

SUMMARIUM.

1. Archidiaconus, archipresbyter, vicarius, & similes, an vices alienas, an verò proprias gerant.
2. Vicarius episcopi iurisdictionem ordinariam in civilibus habet, licet nò in criminibus, & beneficiis nu. 26.
3. Episcopi, eiusque vicarij vnus est tribunal.
4. Archidiaconus singularum iurgia quomodò audit.
5. Vicarij loco velleorum, & presbiterum ecclesie in iudicis in fernientes iurisdictionem ordinariam non habent.
6. Ordinarius quis dici potest, & iurisdictionem exercere, & tamen vt vicarius vices alienas obtinere.
7. Vicarij seu vices alienas gerentes, quam iurisdictionem habent. Distingue, vt hic.
8. Vicarius episcopi specialis, qui foraneus, seu ruralis dicitur, delegata vixit iurisdictione.
9. Vicarij episcopi alij sunt nati, alij creati, & quomodo differant.
10. Vicarius Papa vnus, idemque tribunal cum Papa non factus.
11. Vicarius Papa iurisdictionem ordinariam habere dicitur.
12. Vicarius generalis episcopi, an iurisdictionem ordinariam in sua persona rationabili habeat.
13. Iurisdictionis ordinarij que sit.
14. Vicarius episcopi generalis a quo fiat.
15. Episcopus solus est ordinarius vniuersalis omnium causarum totius diocesis.
16. Archidiaconus, archipresbyter, priuicerius & similes, an regulariter de iure communi iurisdictionem ordinariam habeant.
17. Archidiaconus & archipresbyter sententiam excommunicationis in subditis ferre potest, & nu. 23.
18. Electi ab vno & eodem auctoritate eandem iurisdictionem habere dicuntur.
19. Dispensatio spiritualium & duntaxat in episcopi iudicio potest esse dicitur.
20. Cura animarum commissa non ad archidiaconum, sed ad episcopum spectat, sante, etiam, contraria consuetudine.
21. Iurisdictionis voluntaria regulariter ad archidiaconum, & alios pertinere dicitur, & nu. 14.
22. Cuius de officio archidiaconi intellectus.
23. Grana & ardua episcopi reservata que sint.
24. Iurisdictionis vicarij in contentiosis maior iurisdictione archidiaconi & inferioris esse censetur.
25. Intra episcopalis sedis episcopali reservata ad archidiaconum non spectant, nisi vel ex consuetudine, vel ex speciali concessione.
26. Vicarius & archidiaconus, an in iurisdictione a pari procedant.
27. Vicarius subditus sibi excommunicare potest.
28. Excommunicatio, an dicatur de arduis.
29. In iudicis est duplex.
30. In his, que a mera voluntate & iure positio dependent, pro ratione satis est dicere, sic placuit.
31. Delegatus Papa an sit maior qualibet ordinario.
32. Legatus de latere non potest se introumittere in causa a Papa alicui delegata, & nu. 37.
33. Vices alienas gerens, ita est honorandus, sicut se, cuius vices gerit.
34. Delegatus Papa personam Papa representat, & nu. 42.
35. Index maior dicitur habens latorem & capacitate iurisdictionem.
36. Ordinarij sicut delegati vices ipsius legis & Papa gerere dicuntur.
37. Confirmare ad superiorem pertinet.
38. A delegato Imperatoris ad ordinarios appellatur.
39. Excommunicatus a delegato Papa propter illius contumaciam non potest ab ordinario loci absolui, sed aut ab ipso delegato, aut ab eius successore, aut a Papa.
40. Delegatus Papa, qui alius erat ordinarius, & delegatus Papa vt priuatus differunt.
41. Maius quid altero diuersimode dici potest.
42. Vnus & idem aliquo respectu maior altero, & aliquo respectu minor dici potest.
43. Delegatus Papa maior & minor ordinario dici potest.
44. Iurisdictionis delegata est accidentaliter, ordinaria verò naturaliter.
45. Delegatus Papa virtute illius officialis.
46. Officialis quare dicitur.
47. Vicarij episcopi dicuntur officiales episcopi.
48. Delegatus Papa an comprehendatur sub lege speciali, vel scriptis faciente mentionem simpliciter de officialibus Papa.
49. Scaturio, quod contra officiales Papa non possit inquiri, nisi coram tali, dicitur a Papa non comprehendit.
50. Potestas Vicarij, qui pro communi Florentie officium exercet, an sit eius officialis, & comprehendatur sub statuto loquente de officialibus communi Florentie.
51. Index delegatus qualiter diffinitur.
52. Index delegatus quomodo sit a canone.
53. Omnia in diffinitionibus expressa sunt de substantia diffinitionis, nihilque in illis superfluum poni debet.
54. Item nec exempla in eis ponenda sunt.
55. Delegati legum vni, & delegati legis mortue differunt.
56. Delegati legis, seu canonis proprie delegati non dicuntur.
57. Subiectum diffinitur, prout proprie sanatur.
58. Delegata etiam mera executione committi potest.
59. Officium & potestas quid inter se differant.
60. Quare in ff. ponitur Rubrica simpliciter de officio eius, hic autem de officio & potestate, & quare hic titulus de delegatis, preponatur titulo de ordinarij in ff. autem, secus sit.

lia est interdictum, & illa cognoscat. ¶ Dubia etiam Abb.
 10 hic post gl. ¶ an episcopus causam spiritualem simul clerico
 & laico committere possit, sicut eius autoritate potest de
 causa spirituali compromissum fieri in clericum & laicum,
 ut probatur in c. sequenti. & vult glo. nostra, & concludit,
 quod non, & in hoc est differentia inter compromissum &
 delegationem. Ratio differentie est, ut colligitur ex his,
 que voluit Ioan. Andr. infra, in c. sequen. Quia arbitri de
 re spirituali non est actus spiritualis, & merito in clericum
 & laicum autoritate superioris compromitti potest, quo-
 niam sic spiritualia per laicum simpliciter tractari non di-
 cuntur, ut hic, iuncto c. sequen. & ubique per glo. Sed iudi-
 care de spirituali est quid spirituale, ut in c. quanto. de iudi.
 Laicus autem nec per se, nec etiam cōiunctum cum clerico

iuris spiritualis capax est ut in c. sacrosancta. c. Messina. de
 elect. ubi laicus ius eligendi cum alijs clericis habere non
 potest, & habetur per Io. Andr. in c. nobis, in fra de inrep. &
 nota per glof. in c. ecclesia. de constitutio. Que nota pro li-
 11 mitatione huius glof. ¶ An autem laicus possit esse assessor
 episcopi & iudicis ecclesiastici, & an vicarius, & econo-
 mus. Dic, ut hic per Abb. & Imol. post Innocentium. Item
 an possit esse notarius in causis spiritualibus; regulariter
 loquendo dicitur, quod non, ut per Ioan. Andr. & Hostien. in
 c. sicut ne cleric. vel mona. De consuetudine tamen aliud
 est, ut hic per Imolam post Ioannem Andr. ¶ Et hæc quo ad
 istud capitulum sufficiant. Laus Deo optimo, Amen.
 Augustinus Beronius Bononię.

F I N I S.



V E N E T I I S, Apud Dominicum Nicolinum.
 M D L X X V I I I.